ΣΤΟΝ ΙΟΥΛΙΑΝΟ

Καθὼς περνοῦσα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Πέληκα, ὕστερ' ἀπὸ χρόνια, ἀπάντησα τὴ μητρυιά μου τὴν κακορρίζικη Χριστίνα, μαύρη καὶ σκοτεινὴ μὲ τσιμπλιασμένα μάτια καὶ ξερὴ σὰν τὴ σταφίδα. Ἄπλωνε πλύση στὸν ἥλιο καὶ δὲν μποροῦσε ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια της ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ἀντηλιά. Ἔτσι καὶ δὲ μὲ εἶδε. Στὰ νειάτα της εἶταν ὡραία, καθὼς μοῦ εἶπαν, καὶ χάλασε μὲ τὸ νὰ μὴν ἀγαπᾶ τὸ γέλοιο. Πάντοτε μουρμούριζε καὶ κλαίγουνταν. Ἀμέσως ξαναθυμήθηκα τὸν καιρὸ ποὺ μ' ἀνάτρεφε, τί καλὸ καὶ τί κακὸ μοῦκαμε. Στὸ ζύγι ἴσα θἄρχουνται, μὰ ἔλα ποὺ ἡ ἀσκημιά της πάντα μ' ἔκανε νὰ θυμοῦμαι περισσότερο τὸ κακὸ ποὺ τῆς χρωστῶ.

Γιὰ νὰ ξεφύγω κούνησα τὰ πόδια μου γληγορότερα καὶ τὴν ἄφησα στὰ ρημοκλήσια της μὲ τοὺς μπαμπόγερους καὶ σταφιδωμένους ἁγίους. Ἀλήθεια ὅμως, ἔχει κάτι Παναγίες ἐκεῖ ποὺ ξεχωρίζουν στὴν τέτοια συντροφιὰ μὲ τὴ νεανικὴ ματιά τους καὶ μὲ τ' ἀνοιξιάτικο παιδὶ ποὺ κρατεῖ ἡ ἀγκαλιά τους.

— Γειά σου, μωρὴ Χριστίνα!—καὶ τραβῶ κατὰ τὴν Καλογραίζα γιὰ νὰ πιάσω κορυφογραμμὴ στὸ Τουρκοβούνι. Μιὰς καὶ βγῆκα κεῖ πάνου κι ἀν τίκρυσα τὸν κάμπο τῆς Ἀθήνος, τὴ θάλασσα κ' ἐναγύρω τὰ νησιά, οὔτε Χριστίνες πιὰ οὔτε μητρυιὲς σκέφτουμουν· καὶ πῶς νὰ τὶς σκεφτῶ μὲ τὰ τόσα χάδια καὶ τὰ φιλιά, τὰ γλυκὰ λόγια καὶ τὶς εὐλογίες ποὺ μ' ἔζωσαν ἀπὸ παντοῦ; Ποιᾶς ἄλλης μποροῦσε νἄναι αὐτὰ παρὰ τῆς μάννας μου τῆς Ἀθηνούλας; Τόσα χρόνια νὰ τὴν ἀλησμονῶ στὰ ξένα, στῆς παραμάννας μου τὸν τόπο, κ' ἡ μάννα μου, μ' ὅλα της τὰ γεράματα νὰ μὲ γνωρίζῃ πάντα σὰν τὸ πιστὸ τὸ σκυλί!

Ναί, μάννα, νὰ μὲ συμπαθᾶς, τώρα κ' ἐγὼ σὲ γνώρισα· εἶσαι πάντοτες ἡ ἴδια γερὴ κι ἀχτινοβολοῦσα· καὶ τὰ χάδια σου εἶναι τόσο μαγεμμένα ποὺ καὶ τῆς Γαλατινῆς τῆς παραμάννας μου τὸ γάλα καὶ τὰ γλυκὰ νανουρίσματα μοῦ φαίνεται πὼς θὰ ξεχάσω.

Τ' εἶν' αὐτὴ ἡ ζωή! Σὰν τὸ σανιδάκι στὸ πέλαγο μᾶς παίζουν οἱ χιλιόστομοι ἀνέμοι. Δῶθε ὁ ἕνας, κεῖθε ὁ ἄλλος. Μπορεῖ οἱ μανιασμένοι νἄχουν μεγάλη δύναμη, οἱ πιὸ γλυκοφυσούμενοι ὅμως μᾶς πᾶν μακρύτερα καὶ σιγουρότερα στὰ δικά τους ἀκρογιάλια. Τῆς μητρυιᾶς μου ὁ ἄγριος βοριᾶς μ' ἀφῆκε πιὰ καὶ μένει νὰ παλαίψουν γιὰ νὰ μ' ὁρίσουν ὁ λαμπερὸς μπάτης τῆς μάννας μου μὲ τ' ἀεράκι τὸ στρωτὸ τῆς καλῆς μου Γαλατινίτσας.

Τὸ τί θὲ ν' ἀπογίνῃ, ὁ Χάρος θὰ σ'τὸ εἰπῇ.

Ὀχτώβρης 1909. Δ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

—«ΣΕΡΑΠΙΟΝ τόμος Β' Ἀλεξάντρεια 1910». Μόλις τἀντικρύσεις τὸ πρῶτο φυλλάδιο τῆς φετεινῆς χρονιᾶς θὰ ξεφωνήσεις: Νά, τὸ διαμαντάκι τοῦ ἀγώνα μας! Καὶ μόλις γυρίσεις τὸ ξώφυλλό του θὰ διαβάσεις τὰ λεβέντικα τοῦτα λόγια: «Σεράπιον, ὄργανο τῆς ὁμώνυμης ἑταιρίας γιὰ τὸ ξελευτέρωμα τῆς σκέψης καὶ τὴν ἐπικράτησή τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας».

Πῶς βγῆκε τὸ «Σεράπιον» καὶ πῶς δουλεύει, τὸ εἴπαμε πέρσι («Νουμᾶς» 356, σελίδα 8) καὶ μὲ χαρά μας βλέπουμε πὼς κεῖνο ποὺ μᾶς τάξανε πέρσι (μπαίνοντας δηλ. στὴ δεύτερη χρονιά, νὰν τὸ μεγαλώσουν τὸ περιοδικό τους καὶ νὰν τοῦ δώσουν τὸν τύπο τοῦ «Mercure de France») τὸ κάμανε φέτος. Τὸ πρῶτο φυλλάδιο τῆς φετεινῆς χρονιᾶς, μὲ τὸ διαλεχτὸ χαρτί του, μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ τύπωμά του, μὲ τὶς 96 σελίδες του καὶ τὰ πλούσια περιεχόμενά του μᾶς καταπλημμύρισε χαρὰ τὴν ψυχή.

Φέτο τὸ «Σεράπιο» θὰ βγαίνει κάθε δυὸ μῆνες καὶ ἡ συντρομή του εἶναι 8 δραχμὲς τὴ χρονιά. Τὸ κατατόπι του: Revue «Serapion», B. P. 938, Alexandrie—Egypte.

— ΑΝΤ. Κ. ΑΕΚΟΠΟΥΛΟΥ: ΤΟ ΒΙΟΛΙ: Ἀνάπλι 1910. Μικρὸ βιβλιαράκι μὲ περισσὴ ἀγάπη γιὰ τὴν Ἰδέα καὶ μὲ στίχους καλούς, ἢ τὸ πιὸ σωστό, μὲ δείγματα ποὺ μᾶς τάζουνε μιὰ μέρα στίχους καλοδουλεμένους καὶ διαλεχτούς. Μ' αὐτὰ δὲ θέλουμε νὰ ποῦμε πὼς τὸ «Βιολὶ» τοῦ φίλου μας εἶναι «μπὶτ-ξεκούρντιστο», καθὼς ὁ ἴδιος μᾶς γράφει. Τραβάει ποῦ καὶ ποῦ κάτι δοξαριὲς γιομάτες γλύκα, κι ἄλλες γιομάτες πάθος, κι ἄλλες γιομάτες γητειὰ κι ἀφέλεια. Καὶ γι' ἀπόδειξη νά, ἕνα τετράστιχο:

Ἀπόψε τὸ κολλάρο μου φρεσκοσιδερωμένο
μ' ἕνα μαντήλι καθαρὸ καὶ μοσχοδιπλωμένο,
τὰ βρῆκα στὸ τραπέζι μου κ' ἔπαψε ἡ πλάνη φέρνει:
Καὶ κεῖνα ἀποκριθήκανε: Τῆς ἀδερφῆς τὸ χέρι...

Νά, καὶ δυὸ τρεῖς στροφὲς ἀπὸ τὰ «Μέσα κι ὄξω»:

Κλαῖς τὴν ὥρα ποὺ γεννήθης,
Στρατοκόπε ποὺ γυρνᾶς,
τώρα κάτι ἐθυμήθης
καὶ τραγούδι ἀρχινᾶς...

Τώρα, μὲ τὰ δυό σου χέρια
τὸ κεφάλι σου σκοτώνεις,
τώρα δάφνες μὲ τὰ ἴδια
παίρνεις καὶ τὸ στεφανώνεις.

Πέτρα πέτρα χρόνια κάστρο
παιδεβόσουνα νὰ χτίσεις,
τώρα σήκωσες τὸ χέρι
στὴ στιγμὴ νὰν τὸ γκρεμίσεις.

Ἡ γνώμη μας εἶναι πὼς ὁ κ. Λεκόπουλος, δουλεύοντας περσότερο τὸ στίχο του, κάτι θὰ καταφέρει μὲ τὸν καιρό.

ΑΜΟΙΡΗ ΜΑΝΝΑ!

Στὴν κ. Εἰρ. Δεντρινοῦ

Ἄμοιρη μάννα! Τὸ παιδί σου ἔχασες καὶ σὲ λυπᾶμαι!

Τὸ ξέρεις τώρα τ' εἶναι τ' ἄχαρο τὸ δάκρι!

Ἀποστάλαγμα τῆς ρημαγμένης ἀπ' τὸν καημὸ καρδιᾶς σου, ποτίζει τὰ λούλουδα τοῦ τάφου του καὶ τὰ μαραίνει.

Ἀχνὸς τῆς λυομένης ἀπ' τὴ φωτιὰ τοῦ πόνου σάρκας σου, καφτὸ πέφτει στὸ μάρμαρο τὸ κρύο, τὸ τρυπάει καὶ πάει ν' ἀνταμώσῃ τὸ ταλαίπωρο κορμί, ποὺ σ' ἅρπαξε ἡ ζηλιάρα ἡ γῆς ἀπ' τὴ γλυκιὰ ἀγκαλιά σου, καὶ τόσο τὸ κρατάει σφιχτά, ποὺ κανείς! πιὰ κανείς! νὰ τὸ λυτρώσῃ δὲν μπορεῖ ἀπ' τὴ φριχτὴ ἀγκαλιά της.

Ἄμοιρη μάννα! σὰν ἀκκουμπᾶς τὸ βράδι στὸ προσκέφαλο ζητώντας τὸν ὕπνο νἄρθῃ νὰ ξεκουράσῃ τὴν ἀποκαμωμένη ἀπὸ τὴ μαύρη λύπη ψυχή σου, τὸ ξέρεις τ' ἄχαρο τὸ δάκρι! ποὺ κυλάει σιγὰ-σιγὰ στὸ μάγουλό σου, σταλάζει στὰ στεγνωμένα ἀπὸ τὸ ἄχ!! χείλια σου καὶ γεύεσαι τὴν ἁρμυρή του πίκρα κ' ἔτσι πλερώνεις ὅλες τὶς γλύκες ποὺ ἄλλοτε σοῦδωσαν τὰ φιλιά.

Τὴ νύχτα σὰ στὸν ὕπνο σου καμμιὰ φορὰ τὸ φτερωτ' ὄνειρο ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς κακιᾶς τὸ παίρνει καὶ σ' τὸ φέρνει τ' ἀγγελούδι σου τὸ πολυαγαπημένο, καὶ τὸ φιλᾶς, καὶ τὸ θωρᾶς, τὸ σφίγγεις στὴν καρδούλα σου καὶ εἶσ' εὐτυχισμένη. Ἄμοιρη!! ἄξαφνα ξυπνᾶς καὶ τρομαγμένη κράζεις: «Ποῦ εἶμαι; καὶ ποῦ εἴμουνα; ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου;» Καὶ στὴν καρδιά σου τὸ ζητᾶς, μὰ βρίσκεις τὴν πληγή σου... Καὶ βαρυαναστενάζεις· ἐκεῖνο εἶταν ὄνειρο; ἢ τοῦτο εἶναι τώρα;

του τελειώνουν μὲ τὴν ἴδια λέξη. Καὶ δείχνει αὐτὸ κάτι σὰν idée fixe, ποὺ ἔρχεται καὶ ξανάρχεται τὸ ἴδιο τὸ ἀπαράλλαχτο ἐπίμονα καὶ δὲν ἔχει διωγμό.

Ὁ ρυθμὸς τοῦ κ. Καβάφη μᾶς δείχνει τέλεια τὴν ψυχή του τὴν τόσο ὑποταγμένη, μὰ καὶ τόσο περίλυπη.

Καμιὰ θερμὴ ἔκφραση ἐπαναστατημένου λυρισμοῦ, καμιὰ ἀπότομη ἀποφασιστικὴ χερονομία. Ἡ Ἀγάπη, ὁ Πόνος, τὰ Πάθη, ἡ Φύση, συναιστήματα πολὺ βαριά, θὰ σπούσαν τὸ στίχο τοῦ ποιητῆ. Συναιστήματα τόσο ὑποκειμενικά, θὰ τὸν ὁδηγοῦσαν ἄθελα σὲ καμιὰ διαμαρτυρία, σὲ κανένα ἀνατίναγμα, σὲ καμιὰ πρόκληση στὴ Μοῖρα. Τὰ πάθη αὐτὰ τὰ φοβᾶται ὁ κ. Καβάφης. Τὰ κυτάζει νὰ περνοῦν καὶ νὰ τονε σιανιάζουν καὶ συμαζώνεται σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ ἀνησυχεῖ μήπως τόνε δοῦν καὶ τὸν προκαλέσουν καὶ τὸν ἀναγκάσουν νὰ πεῖ μές σ'αὐτὰ τὴ σκέψη του. Ἂν ἔπαιρνε τὴν ἀγάπη—τὴν ἀγάπη ποὺ ἢ μᾶς σπᾶ ἢ μᾶς κάνει θεούς, τὸ ξέρει, θἄπεφτε ἀπὸ τὴ συγκρατημένη ἀριστοκρατοσύνη καὶ θὰ μιλοῦσε μὲ τὸ θόρυβο λυρικῆς χαρᾶς ἢ ἀγωνίας. Ἀκούσετε:

«Σ' αὐτὲς τὶς σκοτεινὲς κάμαρες ποῦ περνῶ
μέρες βαρειές, ἐπάνω κάτω τριγυρνῶ
γιὰ νἀῦρω τὰ παράθυρα. Ὅταν ἀνοίξει
ἕνα παράθυρο θἆναι παρηγορία.
Μὰ τὰ παράθυρα δὲ βρίσκουνται ἢ δὲν μπορῶ
νὰ τἄβρω. Καὶ καλλίτερα ἴσως νὰ μὴν τὰ βρῶ.
Ἴσως τὸ φῶς θἆναι μιὰ νέα τυραννία,
Ποιός ξέρει τί καινούργια πράματα θὰ δείξειν.

Εἶναι τὸ πιὸ χαραχτηριστικὸ ἀπ' ὅλα του τὰ τραγούδια. Βλέπετε; Ἕνας ἐφιάλτης βαρὺς κάθεται ἀπάνω στὴν ψυχὴ τοῦ κ. Καβάφη καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ σηκωθεῖ νὰ πεταχτεῖ ἐπάνω ν' ἀνοίξει τὰ παράθυρα, ν' ἀνοίξει καὶ τὶς πόρτες, νὰ μπεῖ μέσα ὁ ἥλιος, νὰ μποῦνε κ' οἱ βροχὲς κ' οἱ φωνὲς τοῦ πλήθους κ' ἡ ἀγνότατη ἀμιλησιὰ τῶν ἄστρων. Κλεῖ τὰ μάτια στὰ καινούρια καὶ στὰ ζωντανά, γιατὶ καλὰ ξέρει πὼς μιὰ τυραννία νέα θὰ γεννηθεῖ πάλι ἀπὸ αὐτή. Τί; πόθοι πάλι; Ἀπογοήτεψες, λαχτάρες ἄγονες; Ὄχι! ὄχι! Καλύτερα νὰ κλείσει τὰ παράθυρα, τίποτα νὰ μὴ δεῖ πιά. Κουράστηκε, νικήθηκε. Κάπου-κάπου μόνο κάτι μᾶς ψιθυρίζει. Τόσο σιγά, ποὺ χρειάζεται μιὰ ἤρεμη χειμωνιάτικη δύση γιὰ νὰ τὸν ἀκούσεις. Κι ὅμως ἄλλοτε, τὰ παράθυρά του θἄταν ἀνοιχτὰ καὶ θὰ μπαινόβγαιναν ἴσως τὰ χελιδόνια τὴν ἄνοιξη καὶ θἀχτιζαν τὶς φωλιές τους στὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ χελιδόνια ποὺ κι ἂν ἔρχουνται μένουν τόσο λίγο καὶ φεύγουν! Τότε θὰ τραγουδοῦσε κι ὁ κ. Καβάφης, χωρὶς ἄλλο, τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἀγάπη, καὶ πολλὲς φορὲς θἄμεινε ἀκουμπισμένος στὰ παράθυρά του κοιτάζοντας ὅλα αὐτά. Πόσο βάσταξε ὅμως αὐτό; Πόσες ἄραγε φορὲς εἶδε νἄρθουν καὶ νὰ φύγουν τὰ χελιδόνια; Ποιός ξέρει! Καὶ μιὰ μέρα βρέθηκε φριχτὰ κουρασμένος. Τὰ χελιδόνια; θἄρθουν καὶ θὰ φύγουν χιλιάδες φορές, δὲ γίνηκε ἔτσι; Καὶ μᾶς τὸ λέει:

«Τὴν μιὰ μονότονην ἡμέραν ἄλλη
μονότονη, ἀπαράλλαχτη ἀκολουθεῖ. Θὰ γίνουν
τὰ ἴδια πράματα, θὰ ξαναγίνουν πάλι—
οἱ ὅμοιες στιγμὲς μᾶς βρίσκουνε καὶ μᾶς ἀφήνουν.

Μήνας περνᾶ καὶ φέρει ἄλλον μήνα.
Αὐτὰ ποὺ ἔρχονται κανεὶς εὔκολα τὰ εἰκάζει,
εἶναι τὰ χθεσινὰ τὰ βαρετὰ ἐκεῖνα.
Καὶ καταντᾶ τὸ αὔριο πιὰ σὰν αὔριο νὰ μὴ μοιάζει.